Teatr Nowy
Łódź
Komedia omyłek

William Shakespeare

Komedia omyłek

(The Comedy of Errors)

przekład
Stanisław Barańczak

reżyseria
Maciej Prus

Premiera 5 czerwca 2003
Duża Sala, ul. Więckowskiego 15

OBSADA:

Solinus, książę Efezu	**Marek Cichucki**
Egeon, kupiec z Syrakuz	**Andrzej Wichrowski**
Antyfolus z Efezu	**Ireneusz Czop**
Antyfolus z Syrakuz	bliźniacy, synowie Egeona i Emilii
Dromio z Efezu	**Wojciech Chorąży**
Dromio z Syrakuz	bliźniacy w służbie braci Antyfolusów
Baltazar, kupiec	**Dariusz Wiktorowicz**
Angelo, złotnik	**Paweł Pabisiak**
Doktor Szczypawa, bakałarz	**Tomasz Kubiatowicz**
Emilia, matka przełożona klasztoru w Efezie, żona Egeona	**Elżbieta Bielska-Graczyk**
Adriana, żona Antyfolusa z Efezu	**Katarzyna Krzanowska**
Lucjana, jej siostra	**Anita Sokołowska**
Kurtyzana	**Milena Lisiecka**
Oficer Straży	~~**Mariusz Saniternik**~~ **Dariusz Kowalski**

reżyseria

Maciej Prus

scenografia

Marcin Jarnuszkiewicz

muzyka

Seweryn Ścibior

asystent reżysera

Andrzej Podgórski

inspicjent

Teresa Hajman

Paul A. Jorgensen

Jako najbardziej żywiołowo i otwarcie zabawna ze wszystkich sztuk Shakespeare'a *Komedia omyłek* nie potrzebuje - wydawałoby się - szczególnie dogłębnych komentarzy. Sam Shakespeare roztropnie opuścił taki wyjaśniający komentarz. Pozwolił w ten sposób sztuce, aby przemawiała sama za siebie, aby nieprawdopodobny galimatias składających się na nią wydarzeń wystarczał za wyjaśnienie jej własnego istnienia. Istotnie, dla każdego, kto chce poznać Shakespeare'a, ta akurat sztuka stanowi najlepsze wprowadzenie, ponieważ zdolność do rozkoszowania się szaleństwem totalnej dezorientacji nie jest czymś, czego trzeba się wyuczyć: posiada ją każde dziecko. [...]

W tej właśnie dziedzinie krytyk, jeśli jest w ogóle potrzebny, potrafi skierować naszą uwagę na istotne znaczenie tego, co skądinąd możemy cenić jako czystą zabawę, doprowadzającą nas do najwyższego stopnia wesołości. [...]

To Shakespeare'owi zawdzięczamy zatem chwytającą za serce i pełną poezji postać starego Egeona, którego oglądamy jedynie w początkowej i końcowej scenie sztuki. Egeon nadaje też sztuce odcień chmurnego tragizmu, ten charakterystyczny niepokój, mącący beztroską wesołość, którego Shakespeare do końca swojej twórczości nie potrafił się nigdy całkowicie wyzbyć. Groźba śmierci lub katastrofy ciążyć będzie nad każdą z jego sztuk. *Komedia omyłek* byłaby bardziej błaha bez tego mrocznego tła, a połączenie się rozdzielonej rodziny w zakończeniu robiłoby mniejsze wrażenie, gdyby Egeon nie odnalazł zarówno swoich

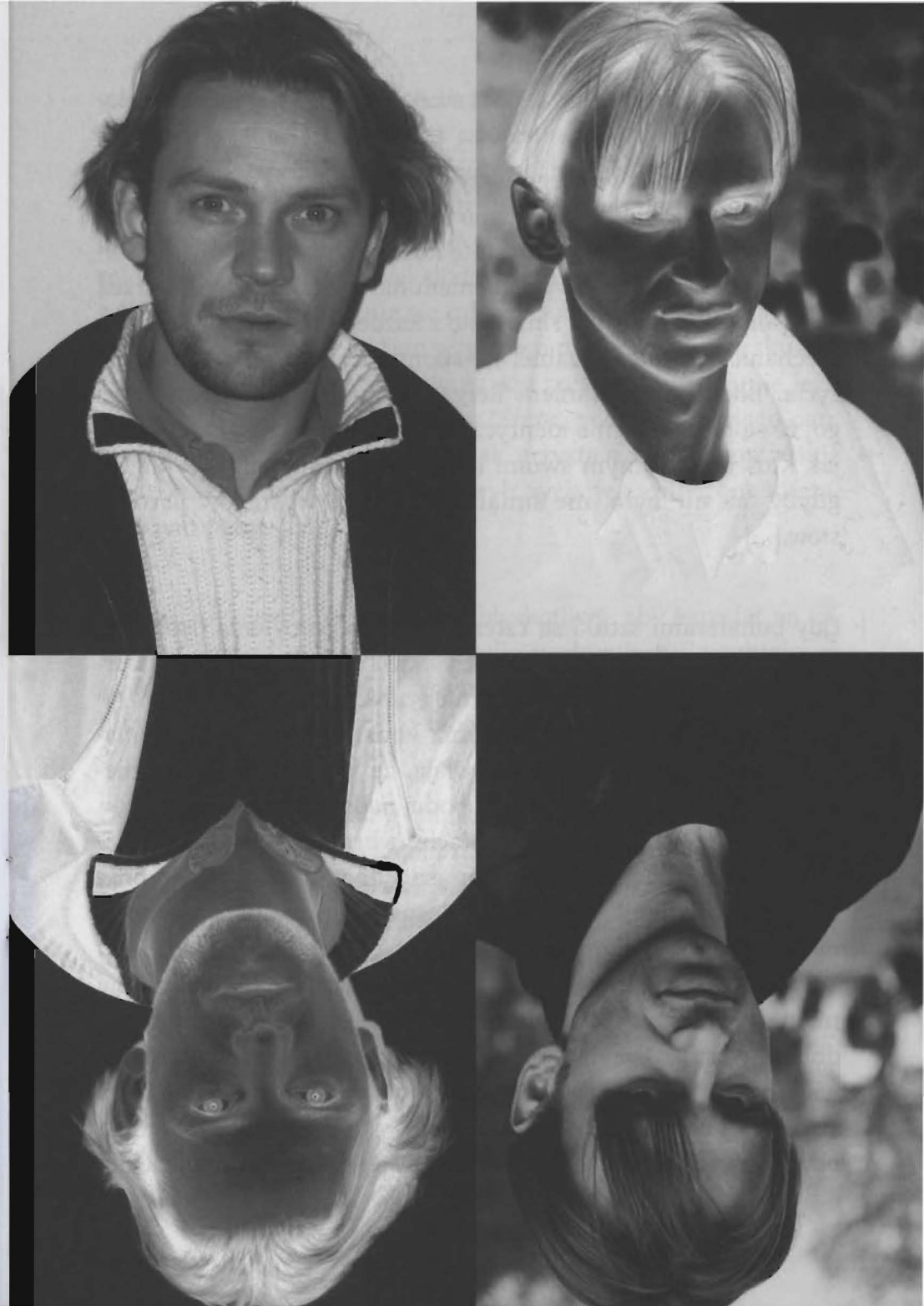

dawno zaginionych synów, jak i swej żony (będącej teraz przełożoną klasztoru). [...]

Dla swojego gmatwającego wszystko kwartetu Shakespeare nie potrzebował jednak znikąd inspiracji: wystarczyło mu własne rozeznanie w tym, co stanowi istotę komizmu. Wiedział - na wieki przed błyskotliwym wyjaśnieniem natury tego zjawiska przez Bergsona - że człowiek śmieje się z każdego narzucenia tego, co mechaniczne i powtarzalne, na spontaniczność i różnorodność życia. Bliźnięta są, zdaniem Bergsona, czymś komicznym dlatego, że są mechanicznie identyczne. Ktoś, kto wygląda dokładnie jak ktoś inny, samym swoim istnieniem ośmiesza tego kogoś; gdyby tak nie było, nie śmialibyśmy się z występów parodystów.[...]

Gdy bohaterami sztuki są czterej łatwi do pomylenia osobnicy, błąkający się w labiryncie, ze wszystkich umiejętności dramaturga najbardziej potrzebna jest umiejętność konstruowania intrygi. A symetria i niemal bezbłędna konstrukcja intrygi dramatycznej w *Komedii omyłek* sprawiają, że jest ona w swoim niesłusznie lekceważonym rodzaju bodaj najlepszym utworem, jaki Shakespeare miał napisać. Postacie, wbrew swemu komicznemu podobieństwu zewnętrznemu, są jednak wszystkie odrębnymi osobowościami. Dwaj Antyfolusowie, jak na parę identycznych bliźniaków, różnią się między sobą dość znacznie. Bliźniak z Syrakuz jest melancholijny, poważny, skłonny do nastrojów niemal tragicznych. Antyfolus z Efezu jest, wręcz przeciwnie, dobrze prosperującym i raczej pozbawionym wrażliwości człowiekiem interesu, powszechnie szanowanym obywatelem, który od swej żony oczekuje stuprocentowego przestrzegania norm obyczajowych, podczas gdy sam napawa się - przy całym zachowaniu umiaru - przyjemnościami miasta. W jego postaci widzimy także realistyczny portret człowieka obdarzonego gderliwą żoną. Jego brat jest nieżonaty i gdy poznaje Lucjanę (która także bardzo się różni od swojej siostry), zakochuje się w niej z żarem dorównującym temperaturze uczuć każdego z Szekspirowskich młodych kochanków. Dwaj słudzy, Dromio z Syrakuz i Dromio z Efezu, również znacznie się między sobą różnią. Obaj są obdarzeni dowcipem, ale pod tym względem przewagę ma Syrakuzańczyk, do którego obowiązków należy zresztą rozweselanie jego melancholijnego pana. Dromio z Efezu, podobnie jak jego pan, ma naturę bardziej prozaiczną, jak przystało na wielkomiejskie środowisko i niezbyt cnotliwy tryb życia jego otoczonego szacunkiem pana. [...]

Dialog jest żywy, ale nie aż tak błyskotliwy, aby zapadał na zawsze w pamięć: nie jest to komedia posługująca się subtelnym ani nawet realistycznym językiem. Podobnie działań scenicznych nikt nie mógłby oskarżyć o subtelność. [...]

Oczywiście jednak dialog i działanie sceniczne są w tej sztuce drugorzędne względem tego, z czego *Komedia omyłek* słynie i czego klasyczny obraz stanowi: komizmu nieporozumień, wynikających z brania kogoś za kogoś innego. Pomyłka odnosząca się do czyjejś tożsamości jest sama w sobie dodatkowym ciosem, zadanym indywidualnemu poczuciu własnej godności. Rzadko się zdarza, by komuś sprawiał przyjemność fakt, że jest stale brany za kogoś innego - zwykle, rzecz jasna, za kogoś znacznie mniej imponującego niż on sam. Istnieje jednak kilka odmian zjawiska pomylenia tożsamości. Ta sztuka czyni użytek z odmiany

najniższej. Dwiema wyższymi są pomyłka co do prawdziwego charakteru innej osoby i pomyłka co do własnego charakteru.[...] W *Komedii omyłek* o tych dwu formach wyższych zaledwie się napomyka. Antyfolus z Syrakuz zadaje pytanie, które w jakiejś późniejszej komedii Shakespeare'a mogłoby stać się pytaniem pierwszorzędnej wagi:

> Czy jestem w niebie, na ziemi, czy w piekle?
> Czy to sen? jawa? zdrowie? obłąkanie?
> Lepiej niż ja sam znają mnie te panie!

[...]

I jeszcze jedno osobliwe ograniczenie cechuje tę sztukę wraz z jej motywem pomylenia tożsamości. Nie ma w jej obrębie aktora, który by pociągał za sznurki ludzkich marionetek. Nie ma tu Rozalindy ani Prospera, którzy nadaliby całemu zamieszaniu - ku naszej satysfakcji - jakiś cel. W dorobku Shakespeare'a - nie ma innej sztuki, w której niewiedza bohaterów byłaby tak całkowita, a cel zamieszania tak niejasny. Być może Shakespeare czuł, że poszerzając przepaść dzielącą widzów od świadomości bohaterów, daje widowni przyjemne poczucie wyższości. W praktyce okazuje się jednak, że nie na tym rzecz polega. Widzowie, prawie tak samo jak bohaterowie, są coraz bardziej zbici z tropu i coraz bardziej się niecierpliwią.[...] Bezcelowość tego zamieszania zbliża się niebezpiecznie do bezcelowości życia, któremu nikt nie nadał kierunku.[...] Człowiek, który śmieje się z tarapatów, w jakie dostają się dyszące bezsensownym gniewem czy oburzeniem postacie tej sztuki, to człowiek, który się śmieje, niezbyt

wesoło, ze swoich własnych, arcynieprzyjemnych obaw na temat życia [...].

Z teatralnego punktu widzenia jest to znakomita farsa - podobnie jak u podstaw farsami są liczne „wysokie" komedie. Jest to farsa, w której uczestniczą energiczni, młodzi bohaterowie - różni od wyzbytego młodzieńczej prężności Egeona - walczący o zmianę nie dającej się znieść sytuacji. Jest to farsa osadzona w scenerii, zapowiadającej już po trosze magię *Snu nocy letniej*, gdyż Efez dzięki Menandrowi i św. Pawłowi (Dzieje Apostolskie 19,19) uzyskał reputację miasta czarnoksiężników i czarów. Wszystko, czego doświadczają bohaterowie, staje się istotnie niemal snem. Gra „omyłek", osadzona w czarnoksięskiej scenerii, doprowadza człowieka do popełniania szaleńczych wybryków, obdarza go nagle żoną, o której istnieniu nie miał dotąd pojęcia, sprawia, że nieznajomi obsypują go podarkami [...], napełnia krajobraz muzyką.

Fragmenty posłowia do *Komedii omyłek*,
w tłumaczeniu Stanisława Barańczaka
wyd. „W drodze", Poznań 1994

Andrzej Żurowski

[..]

Do znamion geniuszu Szekspira należy p o d w ó j n a o p t y k a - sztuka widzenia wszystkiego w kilku jednocześnie wymiarach. Magiczna sztuka odsłaniania pejzaży, zakrytej przed ludzkim okiem, drugiej strony Księżyca. Podwójna perspektywa na najrozmaitsze sposoby wyznacza horyzonty Szekspirowskich dramatów. Blask promiennego dnia naznacza skazą mroku; w czerni, zdawałoby się bezkresnej, odnajduje ślad światła u kresu tunelu. W szlochu dosłyszeć pozwala ton chichotu, w śmiechu nutę łkania. Ten magiczny zmysł Szekspira do odsłaniania „przeciwnej strony Księżyca" jest w *Komedii omyłek* szczególnie zdumiewający - w sztuce, zważmy, niespełna trzydziestolatka, prawie debiutanta. Znakomitość podwójnej optyki w *Komedii omyłek* na tym polega, że jest to przezabawna farsa o plautowsko-dell'artowskiej stylistyce, istny fajerwerk śmiechu - i r ó w n o c z e ś n ie pod jej powierzchnią, ani na moment nie przyćmiewając komicznej feerii, rośnie niepokój pytań rudymentarnych. O to, czy *ja to ja naprawdę* (III 2). Pytań o nas samych, o naszą tożsamość.

Wszyscy, na różne sposoby i we właściwej nam skali wrażliwości, tęsknot i wyobrażeń, zadajemy sobie to samo pytanie. Wedle dostępnych im miar świadomości to samo pytanie zadają sobie bohaterowie *Komedii omyłek*. W maleńkim Efezie wręcz potykają się o siebie i ... nikt nikogo nie rozpoznaje. Przeraźliwa samotność pośród znajomych-nieznajomych. Pytają więc o siebie, o swoją tożsamość, o siebie w drugim człowieku i o drugiego człowieka w sobie.[...]

Wielki hymn Adriany o cudowności *wiecznego* z sobą *połączenia, o mężu i żonie,* którzy *jedno tworzą ciało*, to jeden z ... najbardziej przewrotnych i najokrutniejszych monologów w całej dramaturgii Szekspira. Tragiczna kpina na tym się zasadza, że Adriana, w najlepszej wierze, swój monolog o wspólnocie kieruje ... nie do własnego męża, lecz do jego brata bliźniaka, którego bierze za małżonka! Niby więc znamy się, ba - *jedno tworzymy ciało,* a w istocie ... nie znamy się wcale. Bliźniacy, to prawda, są łudząco podobni. Tak zatem łatwo ulegamy zewnętrznemu złudzeniu? Wydaje się nam, że potrafimy przeniknąć w głąb najbliższej nam istoty, marzymy o tym, a tymczasem ... ślizgamy się po powierzchni. Samotne krople wody w oceanie.[...]

W komedii wszakże wszystkie omyłki muszą się w końcu wyjaśnić. Wszystkie? Kiedy w finale Adriana ma wreszcie przed sobą obydwu braci Antyfolusów, staje osłupiała: *Dwóch mężów widzę, lub oczy mnie mylą* (V 1). Nie, nie mylą jej oczy. Bracia są bliźniaczo podobni, a my, którzy patrzymy na nich, zdolni jesteśmy uchwycić złudzenie tylko - zewnętrzną powłokę człowieka. I nic dziwnego, że Książę jest całkiem skołowany i *nie wiem, który z was jest który* (V 1). Nikt nie wie. By się dowiedzieć, trzeba by wiele, wiele głębiej zajrzeć w naszą tożsamość. Jak? Jak to uczynić? [...]

Szekspir, z właściwą mu podwójną optyką, poprzez jaskrawą farsową hecę sięga w głąb ciemnego horyzontu: do i s t o t y *krainy złudzeń* sięga - do ślepych reguł tego świata, w którym łudzimy się, że znamy samych siebie i siebie wzajemnie, a rozpoznać jesteśmy w stanie ledwie tylko złudną powłokę. Między nami ciemność.

fragmenty z: *Czytając Szekspira*
Spółka Wydawniczo-Księgarska 1996

Trochę historii

KOMEDIA OMYŁEK

Jedna z najwcześniejszych komedii Szekspira. Za datę jej powstania uchodzi rok 1592 lub rok następny. Można uznać, że powstała na krótko przed - lub tuż po - okresie zarazy, kiedy to przez większą część roku 1593 teatry były zamknięte, a Szekspir miał czas na pisanie dramatów.

Głównym źródłem wątków fabularnych są w tej sztuce dwie komedie Plauta: *Menaechmi* (Bliźniacy) i *Amphitruo*. Być może Szekspir czytał je w oryginale. W każdym razie nie były chyba tłumaczone na angielski przed rokiem 1594, kiedy to ukazał się przekład *Menaechmi* w tzw. Stationer's Register. Natomiast łacińskie wydania ukazały się w XVI w. Szekspir powtarza wiernie treść *Menaechmi*, podwajając tylko liczbę bliźniaków. Sięgnął też do niektórych wątków z *Amphitruo*. Ponadto w literaturze europejskiej częste były wątki o zaginionych i odnalezionych rodzinach, np. w *Confesio Amantis* Johna Gowera, *Gl'Inganni* Nicola Secchi, wreszcie we włoskiej commedia dell'arte. Najwięcej zbieżności językowych wykazuje współczesna Szekspirowi komedia Johna Lyly'ego *Mother Bombie* (druk 1594, wystawienie 1590).

Przekłady polskie *Komedii* powstawały od połowy XIX w. po czasy współczesne. Najbardziej znane to: Józefa Komierowskiego (1858), Apolla Nałęcz-Korzeniowskiego (1866), Leona Ulricha (1877), Jana Kasprowicza (1895-7), Macieja Słomczyńskiego (1979), Zofii Siwickiej (1980), Stanisława Barańczaka (1994).

Komedię omyłek wystawiono po raz pierwszy w grudniu 1594 r., w ramach uroczystości bożonarodzeniowych. Wtedy to dwa rywalizujące ze sobą zespoły teatralne: Sług Lorda Admirała i Sług

Lorda Szambelana zostały zaproszone do zaprezentowania się przed królową, przebywającą wówczas w Greenwich. Wcześniej sztuki obejrzał i zatwierdził kierownik Urzędu Widowisk, Edmund Tilney. Jego wybór padł właśnie na *Komedię omyłek*. Szekspir dostąpił zaszczytu zagrania przed monarchinią w dwóch swoich sztukach; tytuł drugiej nie zachował się w zapiskach dworu. Za te przedstawienia królowa przyznała Sługom Lorda Szambelana łącznie 20 funtów szterlingów, a na zachowanym rachunku widnieje nazwisko Szekspira jako członka tego zespołu.

Kolejne przedstawienie *Komedii* miało miejsce 28 grudnia, w hallu Gray's Inn, gdzie kolegium prawnicze urządzało doroczną zabawę, na którą zapraszało członków bratnich korporacji. Tego roku liczba zaproszonych przewyższała ilość miejsc siedzących. Powstał nieopisany tłok i zamęt, aktorzy nie mogli poruszać się z powodu oblężenia sceny przez nadmierną ciżbę widzów. Nie stwarzało to nastroju potrzebnego do obejrzenia spektaklu. W pamięci kolegium przedstawienie zostało odnotowane jako „Noc omyłek"; winę za nieporządek zwalono ostatecznie na aktorów. Zaś w kronice kolegium, zwanej *Gesta Grayorum,* napisano:

„...wielką wieczernicę postanowiono urządzić w dniu Niewiniątek. Przedstawiciel kolegium Inner Temple przybył około godziny 9 wieczorem. Wtedy powstał taki harmider i tłok na scenie, że nie było można wykonać tego, co zamierzano. Delegat i jego otoczenie poczytali to za dowód mniejszej uprzejmości niźli się spodziewali, i nie chcieli dłużej pozostać na miejscu, lecz wycofali się z gniewem i obrazą. Wobec tego [...] postanowiono wstrzymać się od poważniejszych występów, wyjąwszy tańce i zabawę z paniami z towarzystwa. Po tej zabawie odegrali aktorowie *Komedię omyłek*. Tak zaczęła się i skończyła jednym wielkim nieporozumieniem ta wieczernica, którą zawsze w przyszłości nazywaliśmy odtąd „Nocą omyłek".

Od tego czasu *Komedia* pojawiała się na deskach scenicznych często. Występowali w niej swego czasu Macklin i Kemble, ale dzieje jej wystawień nie obfitują w słynne wydarzenia. Pojawiała się na scenach w wersjach operowych i w postaci musicali, wplatano do niej piosenki z innych sztuk, ale w ogólnym rozrachunku podstawowe cechy sztuki zostały niezmienione w jej kolejnych wznowieniach na przestrzeni lat. Dużą popularnością cieszyła się w ostatnim okresie w Niemczech i Rosji.

W Polsce *Komedia omyłek* miała prapremierę w roku 1880 we Lwowie. Następna odnotowana premiera to przedstawienie

Dom rodzinny Szekspira w Stratford

przygotowane przez Michała Wołowskiego w pierwszym jego sezonie w teatrze Victoria w Łodzi. Było to w roku 1895, a już następnego roku trupa łódzka grała *Komedię omyłek* w warszawskim teatrze ogródkowym Wodewil, a potem Cyrk. W tym właśnie przedstawieniu debiutował 10 czerwca 1896 r. Aleksander Zelwerowicz, w przygodnym występie w roli Lokajczuka.

W Krakowie wystawił *Komedię* po raz pierwszy Teatr Miejski w 1901 roku, za dyrekcji Józefa Kotarbińskiego. Kostiumy do tego przedstawienia wzorowane były na rysunkach H. Selousa, znanego ilustratora dzieł Szekspira.

W latach 50. ubiegłego wieku *Komedia* pojawiała się na scenach polskich kilkakrotnie. Warto wspomnieć przedstawienia zrealizowane m.in. w: łódzkim Teatrze 7[15] przez Janusza Kłosińskiego (1962), wrocławskim Teatrze Współczesnym przez Kazimierza Mikulskiego, z jego scenografią (1969) czy w opolskim Teatrze im. Jana Kochanowskiego przez Jarosława Kiliana (1991).

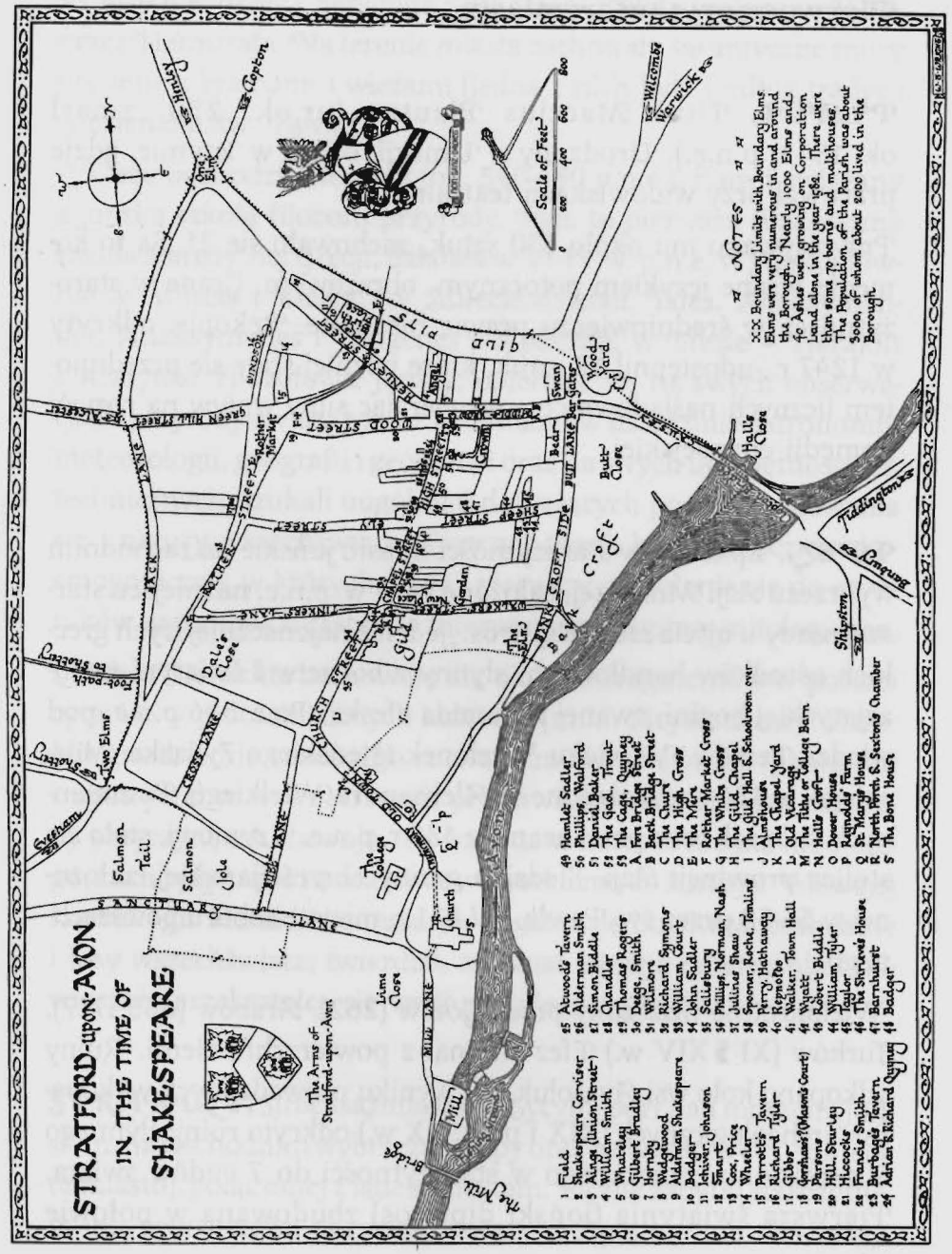

Pierwowzory: autor; miasta

PLAUT, Titus Maccius Plautus (ur.ok. 250, zmarł ok. 184 r. p.n.e.). Urodzony w Umbrii, osiadł w Rzymie, gdzie pracował przy widowiskach teatralnych.

Przypisywano mu około 130 sztuk, zachowało się 21. Są to komedie pisane językiem potocznym, obrazowym. Grane w starożytności, w średniowieczu prawie nieznane. Rękopis, odkryty w 1247 r., udostępnił 12 sztuk, które później stały się przedmiotem licznych naśladownictw, wywierając silny wpływ na rozwój komedii europejskiej.

EFEZ, Éphesos, w starożytności miasto jońskie na zachodnim wybrzeżu Azji Mniejszej, założone w XI w. p.n.e. na miejscu starszej osady u ujścia rzeki Kajstros. Jeden z najznaczniejszych greckich ośrodków handlowych, słynny z bogactw i świątyni małoazjatyckiej bogini, zwanej Artemidą efeską. Po r. 546 p.n.e. pod władzą Persów. W wieku V członek Ateńskiego Związku Morskiego, w 334 r. uzależnione od Aleksandra Wielkiego. Po zmiennych kolejach losu przekazane w 133 r. p.n.e. Rzymowi, stało się stolicą prowincji Azji. Siedziba gminy chrześcijańskiej, założonej w 56-58 przez św. Pawła. W 431 r. miejsce soboru powszechnego.

Wielokrotnie niszczony przez Gotów (262), Arabów (655 i717), Turków (XI i XIV w.) Efez zniknął z powierzchni ziemi. Ruiny odkopano koło wsi Ayasoluk. W wyniku prowadzonych wykopalisk archeologicznych (XIX i pocz. XX w.) odkryto ruiny słynnego Artemizjonu, zaliczanego w starożytności do 7 cudów świata. Pierwsza świątynia (joński dipteros) zbudowana w połowie

VI w. p.n.e. przez Chersifona z Knossos, została spalona w 356 r. przez Herostrata. Na terenie miasta zachowały się antyczne mury obronne z bramami i wieżami (jedna z nich była według tradycji więzieniem św. Pawła).

Z Efezu pochodził Heraklit (ok. 540-480 p.n.e.), filozof związany z jońską szkołą filozofii przyrody. Była to pierwsza filozoficzna szkoła starożytnej Grecji, działała w VI-IV w. p.n.e. w Jonii, głównie w Milecie i Efezie. W Milecie działali: Tales, Anaksymander, Anaksymenes i Diogenes z Apolonii; w Efezie - Heraklit i Kratylos. Filozofowie jońscy, opierając się na swych obserwacjach przyrody związanych z badaniami w dziedzinie astronomii, meteorologii, geografii i geometrii oraz na swych umiejętnościach technicznych, szukali uogólnień dotyczących początku, stawania się i natury wszechświata. Tworzyli teorie kosmologiczne i kosmogoniczne, w których po raz pierwszy odwołanie się do czynników naturalnych zastąpiło interpretację religijno- mitologiczną.

Z dzieła Heraklita zachowało się ok. 130 fragmentów w postaci cytatów w pracach różnych autorów (m.in. Arystotelesa). Heraklit głosił teorię wiecznego ruchu i zmiany w świecie (panta rei) i upatrywał w wewnętrznych przeciwieństwach zjawisk przyrody przyczynę ich rozwoju. Uważał, że w naturze nie ma nic stałego, ruch i płynność są właściwe wszystkiemu co istnieje. W swojej kosmologii Heraklit, odrzucając ingerencję bogów w powstanie i losy wszechświata, twierdził, że świat istnieje odwiecznie i odwiecznie przekształca się według stałego porządku.

SYRAKUZY, Siracusa, miasto na Sycylii, port nad morzem Jońskim, na wschodnim wybrzeżu wyspy oraz na wysepce Ortygia (stare miasto), połączonej z lądem mostem. Liczne zabytki starożytne, m.in.: pozostałości doryckiej świątyni Apollina lub Artemidy,

ruiny greckiego teatru (V, III w. p.n.e.), murów obronnych i zamku Eurialo, amfiteatr rzymski (III w.), katakumby (IV-V w.) i inne późniejsze.

W starożytności kolonia Koryntu, Syrakusaj, założona ok. 733 r. p.n.e., pierwotnie na wyspie Ortygia, wkrótce silny ośrodek wytwórczo-handlowy, potem najpotężniejsze miasto-państwo wyspy. Początkowo pod władzą arystokracji, właścicieli gruntów uprawianych przez podbitych Sykułów, od ok. 485 pod rządami tyranów (Geleon, Hieron I), którzy dążyli do wyparcia z Sycylii Kartagińczyków. W wyniku pomyślnych walk z Etruskami rozszerzyli wpływy także na miasta greckie w południowej Italii. Po obaleniu tyranii (467/466 p.n.e.) doszło do zaburzeń wewnętrznych, które osłabiły miasto. Jedynie przy obcej pomocy (Sparty) zdołały Syrakuzy odeprzeć atak Aten (515-413; wojna peloponeska). Rządy Agatoklesa (od 317) i Hierona II były już ostatnim okresem świetności miasta. Pokonane w I wojnie punickiej (263) przez Rzymian, zdobyte i złupione przez Marcellusa (212) zeszły Syrakuzy do roli jednego z miast prowincji rzymskiej.

Największe i najpiękniejsze - według Cycerona - miasto greckie padało ofiarą najazdów wielu ludów barbarzyńskich (m.in. Franków, Wandalów, Gotów). W l. 663-668 n.e. rezydencja cesarza bizantyjskiego Konstansa II. Od r. 878 pod władzą Arabów. W roku 1263 jako lenno papieskie zostało nadane Karolowi I Andegaweńskiemu. Rządy francuskie doprowadziły do powstania ludności (nieszpory sycylijskie). W 1442 r. Królestwo Sycylii włączone zostało wraz z Królestwem Neapolu do Hiszpanii, na prawach wicekrólestwa. W wyniku hiszpańskiej wojny sukcesyjnej od 1718 r. Sycylia przeszła do Austrii. Ta musiała ją oddać bocznej linii Burbonów. Dopiero Garibaldi w 1860-61 obalił władzę Burbonów, i Królestwo Obojga Sycylii (nazwa przyjęta od 1815) weszło w skład Zjednoczonego Królestwa Włoch.

Maciej Prus, aktor, reżyser teatralny i telewizyjny.

Ukończył Wydział Aktorski PWST w Krakowie (1961) oraz Wydział Reżyserski PWST w Warszawie (1969).

Jako aktor pracował m.in. w teatrach: Starym i Rozmaitości w Krakowie, Trzynastu Rzędów - Jerzego Grotowskiego, Narodowym w Warszawie.

Ma także w swoim dorobku role filmowe, np. w *Pożegnaniu jesieni* Mariusza Trelińskiego, oraz telewizyjne, np. w sztuce *Ostatnie lato,* w reż. Mikołaja Grabowskiego, czy *Bóg* Woody Allena, w reż. Wojciecha Biedronia.

Główną formą jego działalności artystycznej jest reżyseria. Debiutował w 1965 r. jako asystent Konrada Swinarskiego przy realizacji *Nie-Boskiej komedii* Zygmunta Krasińskiego w Teatrze Starym w Krakowie. Potem reżyserował w Teatrze Bałtyckim w Koszalinie (m.in. sztuki: *Jan Karol Maciej Wścieklica* i *Edward II* Christophera Marlowe, obie w 1969), oraz w Teatrze Wybrzeże w Gdańsku: *Dziady* Adama Mickiewicza (1979), *Kniazia Potiomkina* Tadeusza Micińskiego i *Światło dzienne* według poezji Czesława Miłosza (w 1981).

Wiele interesujących spektakli stworzył artysta w Łodzi. W Teatrze im. St. Jaracza były to m.in.: *Dziady* Adama Mickiewicza (1984), *Czekając na Godota* Samuela Becketta (1984), *Dziennik uwodziciala* Sørena Kierkegaarda (1985), *Tytus Andronikus* Williama Shakespeare'a (1987), *Wyzwolenie* Stanisława Wyspiańskiego (1990). Ponadto w Teatrze Wielkim - *Eugeniusz Oniegin* Piotra Czajkowskiego (1983), a w Teatrze Studyjnym - *Płatonow* Antoniego Czechowa (1985) i *Szkarłatna wyspa* Michaiła Bułhakowa (1987).

Maciej Prus reżyserował także w teatrach: Krakowa (m.in. *Wyzwolenie* Stanisława Wyspiańskiego, 1992, *Wieczór Trzech Króli* Williama Shakespeare'a, 1996 - Teatr im. J. Słowackiego), Wrocławia (*Fantazy* Juliusza Słowackiego, 1997, Teatr Polski), Poznania (*Dziady drezdeńskie* Adama Mickiewicza, 2000, i *Hamlet Wtóry* Romana Jaworskiego, 2002 - Teatr Polski).

Najwięcej przedstawień zrealizował jednak w Warszawie.

W Teatrze Ateneum - m.in.: *Per Gynta* Henryka Ibsena (1970), *Tragiczne dzieje doktora Fausta* Christophera Marlowe (1975), *Czekając na Godota* Samuela Becketta (1971), *Szewców* Stanisława Ignacego Witkiewicza (1971), *Don Carlosa* Fryderyka Schillera (1972), *Fantazego* Juliusza Słowackiego (1973).

W Teatrze Dramatycznym wyreżyserował m.in.: *Noc listopadową* Stanisława Wyspiańskiego (1978), *Operetkę* Witolda Gombrowicza (1980), *Na dnie* Maksyma Gorkiego (1990), *Kordiana* Juliusza Słowackiego (1993).

W Teatrze Polskim - *Ryszarda III* (1993) i *Stracone zachody miłości* (1994) Williama Shakespeare'a, *Karierę Arura Ui* Bertolta Brechta (1995), *Krzesła* Eugène'a Ionesco (1995), *Juliusza Cezara* Williama Shakespeare'a (1996).

W Teatrze Narodowym - *Króla Lira* Williama Shakespeare'a (1998), *Wiśniowy sad* Antoniego Czechowa (2000). Ponadto w Warszawie reżyserował też w teatrach: Wielkim, Nowym, Współczesnym.

W swojej karierze teatralnej Maciej Prus pełnił również funkcję kierownika artystycznego w teatrach: Muzycznym w Słupsku (1977-79), Wybrzeże w Gdańsku (1980-82), a także dyrektora artystycznego Teatru Dramatycznego w Warszawie (1990-93).

Jako stały reżyser związany był z teatrami: im. St. Jaracza w Łodzi (1987-92), im. J. Słowackiego w Krakowie (1993-96), Polskim (1993-97) i Narodowym w Warszawie (1997-2001). Od 1 stycznia 2003 jest etatowym reżyserem naszego teatru.

W dorobku reżyserskim M. Prusa znajduje się także wiele realizacji telewizyjnych. Są to przedstawienia Teatru Telewizji takie jak: *Gody życia* Stanisławy Przybyszewskiej (1970), *Przyjęcie* Feliksa Falka (1971), *Eryk XIV* Augusta Strindberga (1972), *Zagrożenie* Arnolda Weskera (1972), *Żywa maska* Luigiego Pirandella (1989), *Jan Maciej Karol Wścieklica* Stanisława Ignacego Witkiewicza (1991), *Perykles* Williama Shakespeare'a (1995), *Życie Galileusza* Bertolta Brechta (1997), *Poczta* Rabidranatha Tagore, *Noce sióstr Brontë* Susanne Schneider (1999), *Edward II* Christophera Marlowe (2003).

Za swoją pracę artystyczną otrzymał wiele nagród. Były to m.in.: nagroda im. Leona Schillera (1971), nagroda MKiS III stopnia (1973), nagroda im. Konrada Swinarskiego za najlepsze przedstawienie sztuki *Noc listopadowa* w Teatrze Dramatycznym w Warszawie (1979), Złoty Ekran za *Gody życia* (1970). W roku 1994 otrzymał Złotego Yoricka - nagrodę Fundacji Theatrum Gedanense za najlepsze przedstawienia szekspirowskie sezonu - *Stracone zachody miłości* Williama Shakespeare'a w Teatrze Polskim w Warszawie. Ponadto na festiwalach w Kaliszu, Opolu, Wrocławiu, Gdańsku był wielokrotnie nagradzany za inscenizację szeregu przedstawień.

Teatr Nowy Łódź

Kierownik literacki – Andrzej Babaryko
Koordynator pracy artystycznej – Andrzej Podgórski
Kierownik Działu Promocji – Urszula Jachimowicz
Kierownik Biura Obsługi Widzów – Elżbieta Kujawińska
Kierownik Działu Technicznego – Zofia Sławnikowska
Zastępca kierownika – Edward Kołtek

Pracownia elektroakustyczna:
Sławomir Solarski, Lucjan Wegner, Ryszard Sosnowski,
Jacek Walczak, Wiesław Rożniatowski, Jakub Kuna

Pracownie krawieckie:
Halina Wieloch, Jadwiga Prośniak, Czesław Sobczyński,
Antoni Mozalewski, Stefan Trojanowski

Stolarnia:
Robert Kędzierski, Jan Lewandowski, Paweł Jaszczak

Ślusarnia:
Leszek Pawlak, Rafał Różański

Charakteryzatornia:
Bożena Kobierzycka, Anita Lis

Rekwizytorzy:
Marzena Łuczak, Piotr Malec

Pracownia plastyczna:
Zbigniew Klonowicz, Dorota Ciach, Jarosław Kluszczyński

Tapicer:
Piotr Nowosielski

Garderobiane:
Teresa Cichoń, Beata Łuczak, Monika Prajs

Obsługa sceny:
Leszek Pawlak, Adam Sobczyński, Piotr Budner,
Grzegorz Pawłowski, Grzegorz Dolatowski,
Jacek Sosnowski, Przemysław Cichoński, Jarosław Graf

Nakrycia głowy:
Barbara Dyguda

Redakcja programu – Zofia Gromiec, Andrzej Babaryko

Projekt i realizacja – Strategia

Budynek teatru jest przystosowany
dla osób niepełnosprawnych.

W Dużej Sali teatru można
wypożyczyć słuchawki dla osób niedosłyszących.

Wspierają nas:

Drukarnia offsetowa WOWO

Maria Druri

Dublin Pub

Katarzyna Lejzerowicz

Mamos CTP Studio

Jagoda Perkowska

„Puls studenta"

Radio Łódź

Radio Żak

Aleksandra Rękawek

Rolling Stone - English Pub

101 Studio DTP - firma Tęgi

Szafa

Szkoła Języków Obcych EURODIALOG

Ewa Toś

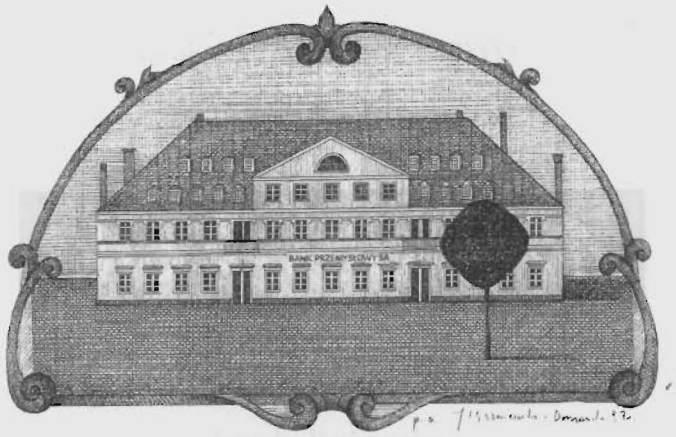

Bielnik Kopischa - siedziba Centrali Banku, Łódź, ul. Tymienieckiego 5

Bielnik Kopischa jest jednym z najstarszych i najcenniejszych zabytków łódzkiej architektury przemysłowej. Jego historia splata się z dziejami miasta i ludzi, którzy z Łodzi uczynili Ziemię Obiecaną. W latach 1995-96 Bank Przemysłowy przeprowadził gruntowne prace remontowo-konserwatorskie, dbając o zachowanie oryginalnych elementów zabytkowego obiektu.

BANK PRZEMYSŁOWY

WWW.BPBANK.COM.PL

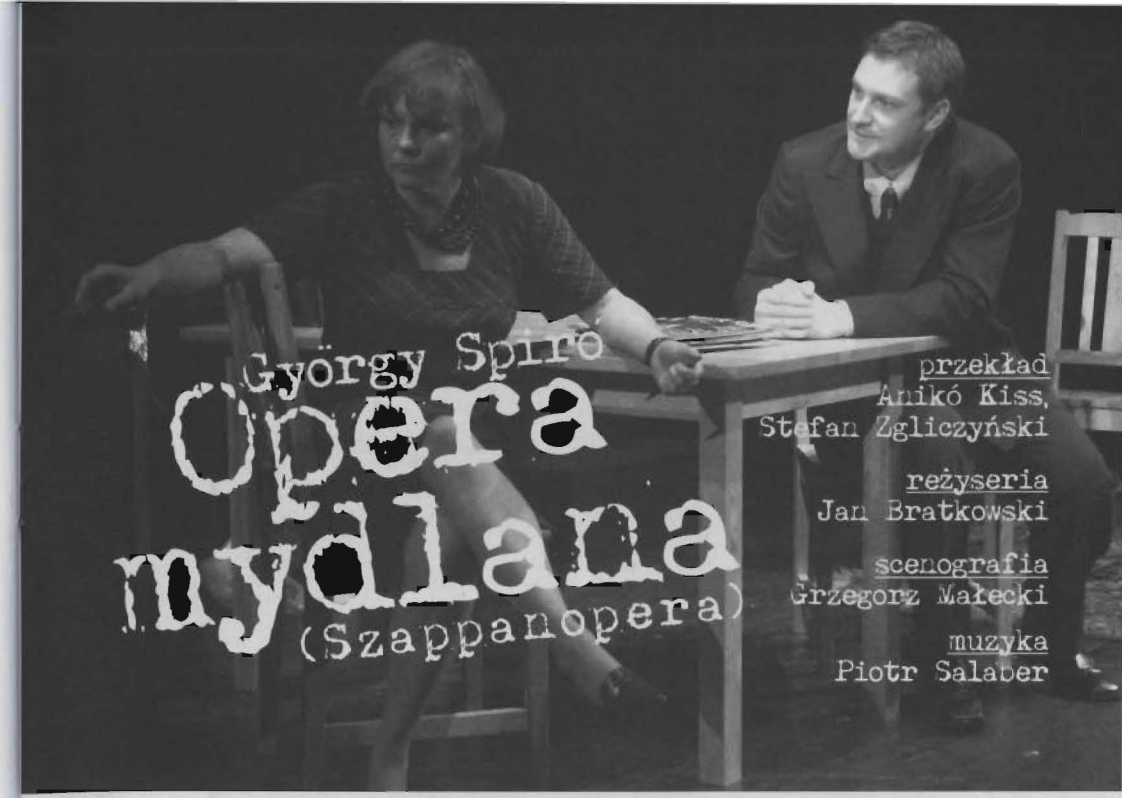

Akcja sztuki rozgrywa się współcześnie w Budapeszcie. Do mieszkania Dory Kertesz, niezamożnej lekarki w średnim wieku, przychodzi młody przedstawiciel firmy zajmującej się sprawami odszkodowań dla Żydów za krzywdy, których doznali oni lub ich rodziny w czasie II wojny światowej. Kobieta odnosi się do niego z niechęcią. Jego przybycie przypomina Dorze najgorsze praktyki antysemickie stosowane wobec jej krewnych; również te powojenne, inicjowane przez komunistyczne władze. Dora nie wierzy w moralną zasadność odszkodowań i bezinteresowność firmy reprezentowanej przez agenta, który bezceremonialnie wtargnął w najintymniejsze obszary jej życia.

Postawa kobiety, początkowo nie rozumiana przez agenta, budzi w nim irytację, ale i szacunek. W coraz bardziej gorącej dyskusji bohaterowie poruszają między innymi tematy dotyczące natury człowieka, jego chęci dominacji i bezwzględnej walki o przetrwanie.

Występują: Barbara Dembińska, Juliusz Chrząstowski, Dymitr Hołówko, Maria Białobrzeska, Magdalena Płaneta, Paweł Kropiński.

William Shakespeare
Hamlet

(Hamlet, Prince of Denmark)

przekład - **Jarosław Iwaszkiewicz**

reżyseria

Kazimierz Dejmek

doprowadził do premiery

Maciej Prus

scenografia

Jacek Ukleja

muzyka

Marek Wilczyński

układ pantomimy

Leszek Czarnota

Premiera

30 stycznia 2003, Duża Sala

Żadna inna sztuka Szekspira nie uzyskała tak wielkiej sławy, a źródeł jej uniwersalnego oddźwięku można doszukać się w umiejętności, z jaką twórczy poeta potrafił nadać tematowi pozornie bardzo szczególnemu znaczenie powszechne i wieczne. Każde stulecie widziało swój obraz w postaci bohatera tej sztuki, ponieważ Szekspir malując portret Hamleta wyposażył go w wielką rozmaitość cech ludzkich. Otrzymaliśmy w wyniku dziwny paradoks: podziwiamy Hamleta. Dworzanin, uczony, żołnierz, człowiek tak wyraźnie stworzony dla tronu, a przecież równocześnie czujemy, że Hamlet jest przedstawicielem zwykłego człowieka, że w Hamlecie jest coś z nas samych.

Oto efekt, który tak często wymykał się Calderonowi i Lope de Vedze. Cechy nieistotne i przemijające ich bohaterów przesłaniają zasadnicze i wieczne składniki osobowości.

Allardyce Nicoll, *Dzieje dramatu* (fragment)

Na zdjęciu: Oskar Hamerski (Hamlet), Anita Sokołowska (Ofelia). Fot. Sergiusz W

STACJA NOWA GDYNIA

Centrum Sportu Restauracja Hotel

Centrum Sportu ✆ 42 714 21 21

kręgle badminton siatkówka tenis squash siłownia aerobik koszykówka sauna

Restauracja ✆ 42 714 21 89

obiady klubowe wyjątkowe ryby świeże małże i ostrygi dania à la carte przyjęcia

Hotel ✆ 42 714 21 90

konferencje szybki dostęp do internetu klimatyzowane pokoje

www.nowa-gdynia.pl 95-100 Zgierz, ul. Sosnowa 1 info@nowa-gdynia.pl